

מאוצרות הפרשה

החוששני שעומד אני ליפול ל'יאוש מוחלט', ביכה האיש במר ליבו. השיב לו הפני מנחם, כשהייתי ילד נכנסתי יום אחד לבנק. ראיתי מישוהו נכנס עם הרבה כסף, אבל הפקיד לקח ממנו את כל הכסף שהיה בידו. ריחמתי עליו למה לוקחים ממנו את כל הכסף שלו? אח"כ ראיתי אדם נכנס לבנק הוא ניגש אל האשנב, והפקיד הוציא ערימה של שטרות של כסף ונתן לו. קנאתי באיש השני מאוד. כשגדלתי הבנתי מה היה כאן – הראשון הפקיד סכום כסף גדול של כסף שהרוויח, ונוספו לו רווחים רבים מאחר שהשקיע את כספו בהשקעות שונות. השני לעומתו קיבל הלוואה בנקאית שעליה ישלם אחוזים גבוהים במשך תקופה ארוכה. למדתי מזה שלא תמיד שלוקחים ממך באמת לוקחים ממך, ולא תמיד כשנותנים לך באמת נותנים לך. צריך לזכור שגם מה שנראה לנו כצרה גדולה שמיטיב עמנו הקב"ה, ואף אם אין אנו רואים זאת באותה שעה.

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך (י, יב)

האדמו"ר מדז'יקוב (שהיה חותנו של האדמו"ר ה'אמרי הי"ם" מוויניץ) היה מבאר את הפסוק, שהרי נצטוונו "והלכת בדרכיו" – מה הוא רחום אף אתה היה רחום מה הוא חנון אף אתה היה חנון וכו', אבל יש דבר אחד שלא שייך לצוות עליו להיות "מה הוא – אף אתה", יראת שמים! נמצא שכל המצוות הם לנהוג כדרכיו של הקב"ה, אבל יראת שמים יכול לבוא רק מצד היהודי. "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך" – יראת שמים זה רק מעמך!! (א ישיבישער חומש)

שם. שואל ה'נודע ביהודה" בספרו צל"ח (ברכות לג:), מדוע התורה כותבת בלשון "שואל מעמך" ולא "מבקש מעמך"? ומתוך תירוץ נפלא, המדרש (ויק"ר כ"ב) אומר, אין שום אדם בעולם שיכול להקדים טובה להקב"ה, אלא נהפוך הוא, הקב"ה הוא שהקדים לעשות לו טובה, ורק מכח זה הוא יכול לקיים מצוות, שהרי אין אדם המקיים מצוות מילה, לפני שנתן לו הקב"ה בן, וכן לגבי צדקה ומעשרות, וכן ברוב המצוות, האפשרות לקיימן זה רק אחרי שהקב"ה נתן לאדם דבר כלשהו. ואם כן, הקב"ה הקדים לגמול לו טובה עוד לפני שהוא זכה לקיים את המצוה. וגם המשנה באבות אומרת, "תן לו משלו, שאתה ושלך שלו", שאין כל חוב מצד הקב"ה כלפי האדם על המצוות שעשה, כי הקב"ה כבר הקדים לתת לו, אלא שהקב"ה ברוב חסדיו משלם לו לאדם כאילו האדם עשה את המצוה משלו. שונה המצב לגבי יראת שמים, שאותה מסר ביד האדם בלי שהקדים לתת לו דבר כל שהוא הקשור למצוה זו, והבחירה חופשית ביד האדם. כי אם האדם מקיים מצוות יראת שמים כראוי, הרי הקב"ה כביכול חייב לשלם לו את שכרו, כי במצוה זו האדם הקדים כביכול להלוות לה' יתברך. וזה מה שמרמזת התורה "מה ה' אלקיך שואל מעמך", כלומר, באיזו מצוה הקב"ה יהיה השואל ואתה המושאל? אין אף מצוה שכזו מלבד המצוה האחת – "כי אם ליראה" (מדשן ביתך)

ולמדתם אותם את בניכם (יא, יט)

הגאון הגדול רבי רפאל שמואלביץ זצוק"ל, ראש ישיבת מיר: מעשה שאירע עם כ"ק מרן האדמו"ר מגור זצוק"ל, אשר נצרך לקחת ספר לעיין בו, ולקחו בעצמו. שאלוהו, מדוע לא ביקש מבנו מדין כיבוד אב וחינוך? השיב האדמו"ר זצ"ל כדי ללמד את בני שדבר שאפשר לעשות לבד, לא צריך לבקש מאף אחד! וזו מצוות חינוך. (סברי מרגן)

ויאכלך את המן (ח, ג)

אברך אחד ביקש לשאול את רבנו הגרא"ל זצוק"ל: הוא חיתן את בתו 'בהתיעצות עם רבנו התחייב חמש מאות אלף ₪. מאתיים אלף מתוכם כבר נתן, ובנוגע לסכום הנוותר אמר לו רבנו שלא יקח משכנתא, כי יש בזה בעיות של ריבית, וכשם שה' הוריד מן מן השמים – גם יכול להוריד דולרים. כעת פנה אליו המחנות ואמר שהגיע הזמן לשלם את הסכום הנוותר. שאלתו האם כעת, בלית ברירה, יקח משכנתא? אמר רבנו: משכנתא זו שאלה של ריבית שהיא איסור מדאורייתא, כמו שברור לו שלא יגנוב כסף כדי לשלם את התחייבותו, כך עליו להזהר מאיסור ריבית! מה כן? ה' יעזור שיהיה לו כמו שהיה במן.

הקב"ה לא זקוק לעצות' שלנו...

כאשר בן תורה ביקש מרבנו זצוק"ל ברכה לפרנסה, עמד בחדר יהודי נוסף שזרק שאלה לחלל החדר: אינני מבין פשט, במה שאנו מבקשים בברכת המזון: "ונא אל תצריכנו ה' אלקינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם כי אם לידך המלאה הפתוחה" – לא מתנה ואפילו לא הלוואה מגמ"ח כלשהו. איך אני, הדל והאביון, אפרנס את הילדים מדי חודש ללא הלוואה, ועוד אחתן ילדים, מהיכן?!

רבנו הגיב בכאב: אתם יודעים מדוע אנשים לא זוכים לסיעתא דשמיא בממונם? מדוע התפלה לפרנסה לא מתקבלת? כי הוא לא מאמין מספיק שהקב"ה יכול לתת! הוא מתפלל, ובד בבד מהרהר: נו, ואיך זקב"ה באמת יתן לי, לא מתנה ואפילו לא גמ"ח, איך?

הגביה רבנו את קולו: וכי אתה דואג לקב"ה?! וכי הקב"ה צריך את העצות שלך?! הוא יודע לבד איך לתת לך! כן, כן, כן, לא במתנת בשר ודם, לא עם הלואתם, אלא מידך המלאה הפתוחה והקדושה! ואז ה' שומע את התפלה.

בלי 'תנאים'

נשאל רבנו: יהודי שמונע מעצמו לקנות במקום זול עם מבצעים מטעם שהמקום מחלל שבת וקונה במקום אחר, יקר יותר, האם נחשב לו ההפרש כהוצאות שבת? השיב רבנו, שבעצם יהודי זה עושה תנאי עם הקב"ה, שאם יחשב לו ההפרש כהוצאות שבת יקנה במקום היקר, ואם לא – יקנה במקום הזול שמחלל שבת. זו כבר סיבה שהדבר לא יחשב לו להוצאות שבת... (מתוך האור – פניני הגרא"ל שטיינמן, נאה דורש)

ורגלך לא בצקה (ח, ז)

פירש רש"י ורגלך לא בצקה שרגלם לא התנפחה כבצק כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות. ומשמע שהלכו יחפים, והקשה השפתי חכמים דבפרשת כי תבא (כ"ה) כתוב נעלך לא בלתה מעל רגלך, ומשמע שהלכו עם מנעלים, ותיירץ דרך ליוצאי מצרים היה מנעלים.

והצפנת פענח ביאר דהיו מנודים ולכן הלכו יחפים, אבל שבט לוי לא היו מנודים ולכן היה להם מנעלים, וא"כ נעלך קאי אשבט לוי, ורגלך קאי על כל ישראל. (רבי הוהב, הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א)

כי כאשר ייסר איש את בנו (ח, ה)

מעשה שארע אצל האדמו"ר מגור בעל הפני מנחם זצוק"ל, אברך נכנס אליו ושפך בפניו את צערו הגדול. במשך שנים ארוכות לא זכה האיש לילדים. ולאחר אותם שנים נולד לו ילד לא בריא. ילדים נוספים נולדו לו לאחר מכן, אך אין לו נחת מהם, הוא סובל צער גדול בנים באופן נורא.

לפום צערא אגרא!

וְהִיא עֵקֶב תִּשְׁמַעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתֶם וְעִשִּׂיתֶם אִתְּם וְשָׁמַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם (ז', י"ב) הנה, הפסוק פותח בלשון רבים: 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם', אך סיומו נכתב בלשון יחיד: 'ושמר ה' אלוך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך'. וגם בפסוק שלאחריו ממשיכה התורה וכותבת בלשון יחיד: 'ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך, דגנך ותירושך ויצהרך'. ולכאורה, עלינו להבין טעמו של דבר, מדוע לא נכתב הפסוק כולו באותו מטבע לשון? את התשובה לכך נוכל להבין על פי המעשה הבא: יעקב ברוידא ומשה ויטנברג היו שניהם סוחרים חשוכי בנים, אשר הקדישו את הונם לטובת קיום מצות ישוב ארץ ישראל בה ידור רב. הם רכשו קרקעות ומבנים, וכך אט אט ניטעו כרמים וניבנו שכונות מגורים עבור יהודי ארץ ישראל. הם היו מפורסמים בנדיבותם הרבה, ובתמיכתם בעניי ארץ ישראל.

יעקב ברוידא תרם מכספו להקמת קומפלקס בנינים בפאתי שכונת 'נחלאות', שיועדו לעניי ירושלים, והם נקראים על שמו: 'בתי ברוידא'. משה ויטנברג, אף הוא, בנה את 'בתי ויטנברג' בשולי שכונת 'מאה שערים', וכל ההכנסות מן השכירות בה מוקדשות היו למימון מוסדות צדקה וחסד. פעם טען ר' משה ויטנברג: "יתכן שברוידא נותן יותר כסף ממני לצדקה, אבל אני אקבל יותר שכר ממנו..." מובן שמשפט זה נזקק למעט הסבר, והוא, אכן, לא איחר להגיע - - - "לברוידא יש לב רחב" קבע משה ויטנברג, "כאשר באים אליו לבקש עבור הכנסת כלה, לוקח הוא מה שיש לו ונותן. נכנסים לביתו יהודים שבורים, לבו נכמר עליהם, והוא שוב שולף את הארנק.

"אני לעומתו, בעל לב קשה. מטבעי אני כילי ואיני חפץ לתת מכספי לאחרים. אלא מאי, כבר מרחוק, כאשר רואה אני שני אנשים הנדמים לי כבאי צדקה מתקרבים לביתי, לבי מתחיל לפעום בחוזקה, שמא הם באים אלי. וכאשר נשמעות נקישותיהם על הדלת, הלב שלי דופק יותר חזק מהדפיקות שלהם..." "אני ניגש ופותח את הדלת, ושניהם נכנסים לתוך החדר. הם מציגים את עצמם, ואשר יגורתי בא. מתברר שאכן שניהם באו בשביל ליטול את כספי. אני ניגש אל הקופה, ומנסה לפתוח אותה. הידיים שלי ממש רועדות. לבסוף הקופה נפתחת, ואני מצליח לשלוף משם מטבע של 'נפוליון' (מטבע בעלת שווי רב, שניתן לחיות עימה שנה שלמה...). את המטבע אני מוסר להם, והידיים עדיין ממשיכות לרעוד. נו?" שאל משה ויטנברג, "האם בשביל הלב הדופק והידיים הרועדות, לא אקבל שכר יותר מברוידא?!"

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי שכר המצוה נקבע לפי מידת הקושי בעשייתה, וכדברי התנא באבות (ה', כ"ג): "לפום צערא אגרא". ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן, גם אם נראה לעינינו שנים שעושים את אותה המצוה בדיוק, אין זה בהכרח ששניהם יקבלו את אותו השכר על עשייתה. כל אדם מקבל את השכר בהתאם למאמץ שהוא השקיע בקיום המצוה. דוגמה לדבר: אינו דומה אדם דל אמצעים התורם סכום כסף לצדקה, לגביר בעמיו הנותן את אותו סכום כסף בדיוק. ברור שמי שהפרוטה אינה מצויה בכיסו, ולמרות זאת התגבר על עצמו ותרם מממונו לצדקה, שכרו ישולם משמים לאין ערוך ממי שהדבר קל בעיניו, ואינו רואה בכך כל הקרבה.

כאשר התורה מדברת על עצם מעשה המצוה, כוללת היא את כל עושיה. אשר על כן, נכתב הפסוק בלשון רבים: 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם'. לעומת זאת, לגבי שכר המצוה, הדבר משתנה בין כל אדם ואדם, בהתאם למאמץ שהוא השקיע, והקושי שעלה לו בעשייתה. משום כך כלפי שכר המצוה נוקטת התורה לשון יחיד: 'ושמר ה' אלוך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך ואהבך וברכך והרבך'. כל אחד מעושי המצוה מקבל את שכרו הייחודי לו. (מתוך "ללמדך - דברים" שיצא בימים אלו לאור מאוצרותיו של הרב מרדכי פחז'לך זצ"ל)

פינת ההלכה

בירך על הפיל "משנה הבריות", והתברר כי כבר מת...

שאלה: השאלה שלפנינו הגיעה מאת ילד צדיק, שכה סיפר: בקרתי עם בני משפחתי בגן החיות, וכאשר התקרבונו לכלוב בו נמצא הפיל, התרגשתי מאוד. מדוע? כי כעת אוכה לראות לראשונה בחיי פיל אמיתי, ולברך עליו את ברכת "משנה הבריות", כפי שמבואר בשו"ע (אורח סי' רכ"ה ס"ח): הרואה את הפיל, או את הקוף, מברך: 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם משנה הבריות'. והנה, ממשיך הילד לספר, ההתרגשות הגיעה לשיאה כאשר הגענו לכלוב בו שהה הפיל הענק, אך קצת התאכזבתי, כי דוקא באותו הרגע היה הפיל שקוע בתרדמה עמוקה... חשבתי בליבי - הרי אין כל מגיעה מלברך על פיל ישן, ולכן עמדתי וברכתי בקול ובהתרגשות את ברכת "משנה הבריות". סימתי את הברכה, ולפתע הבחנתי במנוף ענק שנשא את הפיל. "מדוע לוקחים מכאן את הפיל?", שאלתי את אנשי הצוות. והשם השיבו: "הפיל מת... לא חלפו מספר דקות, והנה הובא למקום פיל חדש... עכשיו התעורר ספק מענין בקרבי: האם עלי לחזור ולברך "משנה הבריות" על הפיל החדש, כי אולי הברכה שברכתי על הפיל המת נחשבת ל"ברכה לבטלה", או שמא כבר יצאתי בברכה על הפיל הראשון, וכעת איני יכול לברך על פיל אחר? תשובה: ברכת "משנה הבריות" נתקנה על מנת לשבח ולהודות לה' יתברך על בריות מופלאות המעוררות התפעלות. וממילא, היות והילד בירך על הפיל מתוך התפעלות ושבח לה' יתברך, בחשבו שהוא חי, נראה שלא יחזור ויברך שוב, כי כאשר לא מבחינים אם הפיל ישן או מת, ולמראית עין לא ניכר בו שום שינוי, הרי סו"ס יש כאן להתפעל מנפלאות ושינוי הבריות, שהוא הפיל, ולכן הדעת נוטה שהברכה חלה בדיעבד, ולא יצאה לבטלה. אמנם, במקרה שהאדם יודע מתחילה שלפניו פיל [או קוף] מת, מסתבר שלא יברך עליו, כי לכתחילה לא תקנו רבותינו לברך על בעל חיים מת (כמבואר בשו"ת אורנרובו ח"ב סי' ד). **לסכום:** מסתבר שברכת המברך לא יצאה לבטלה, ולכן לא יחזור לברך. ועדין צ"ע הזה. (אחת שאלתי, הגר"י זילברשטיין שליט"א)

חידה שבועית

ו' 7 יוציא בביא. 1. אהבאל. 2. אכול. 3. אומג. 4. אהק אהמל אהא אהא. 5. אהק 2-5 אהק. 6. אהק ביהא אהא. אה אהא?

תשובה על חידה פר"ש: חקים ומשפטים צדיקים (ד, ח). תשובה לחידה: רק קלף עם מספר זוגי על צד אחד, ושאינו ארום מצידו השני, יכול להפריך את הקביעה הבסיסית. אם התפוך את קלף 3 והוא אינו ארום, זה לא מפריך את הקביעה, כך גם הפיכת הקלף הארום וגילוי גבו המציג את המספר 3. הכניסה להגרלה לתושבי פ"ת בלבד.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות שורצברג - אורשלומי לנשואי הבן הנכד משפחות שטמפפר - טנבוים להולדת הבת הנכדה משפחות ארסליס - וינשטוק - רייזמן לנשואי הבן הנכד הנין משפחות יונגרייז - הרב בטיסט להולדת הבן הנכד משפחות שוחט להולדת הבן הנכד משפחות בן חור להכנס הבן לעול תורה ומצוות **גני הדר-עמישב:** משפחות הרב רבינוביץ להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחות מלובני להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות שחר להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות רוב לאיריסי הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com